

Ulu Öndər Heydər Əliyevin və dövlət başçısı İlham Əliyevin uğurlu gender siyasəti

Bu gün əsas beynəlxalq sənədlərdə cinslər arasındakı bərabərlik insanın başlıca hüquqlarından biri kimi təsbit edilir. Beynəlxalq hüquqda haqlı olaraq, qadınlar xüsusi subyekt kimi dəyərləndirilir, onlara hüquqlarının həyata keçirilməsi üçün geniş təminatlar müəyyən olunur. Milli dövlətlər isə, bu təminatların reallaşdırılması, nəzəri cəhətdən mövcud olan yüksək dəyərlərin praktikada tətbiq olunması üçün səylərini ildən-ilə daha da gücləndir-məlidir.

Milli Məclisin deputatı Sahibə Qafarova yazır: "Nəzərə almaq lazımdır ki, qadınlar üçün bəyan edilən bərabər hüquqlar real bərabər imkanların olmaması üzündən çox vaxt gerçəkləşmə bilmir. Ona görə də, müasir dövrdə qadınların ictimai həyata daha çox inteqrasiya olunduğu bir zamanda zərifi cinsin nümayəndələrinə daha geniş hüquqların verilməsi, onların bütün sahələrdə təmsilçiliklərinin artırılması, fəaliyyət sferalarını - təhsil, səhiyyə kimi ənənəvi istiqamətlərinin daha da genişləndirilməsi və iqtisadi-sosial sferalarda qadınların potensialdan səmərəli faydalanması kimi tədbirlər bu gün daha böyük nailiyyətlərin əldə olunmasına şərait yarada bilər. Hər halda, Azərbaycan dövlətinin bu istiqamətdə atdığı addımlar və əldə olunmuş nailiyyətlər bu fikri daha da qüvvətləndirir. Bildiyimiz kimi, ötən il Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin əldə olunmasının 20-ci ildönümünü qeyd etdik. Təbii ki, bu, dövlətçilik tarixi baxımından, o qədər də çox olmayan zaman periodudur. Amma buna baxmayaraq, Azərbaycan Respublikası bu 20 illik dövr ərzində bir çox dövlətlərin əsrlərlə əldə edə bilmədiyi yüksəlişə və inkişafa nail olmuşdur.

Şübhəsiz ki, biz əgər bu gün Azərbaycanda qadın hüquqlarının ən yüksək səviyyədə təminatında, gender bərabərliyindən bəhs ediriksə, bu məsələdə Ulu Öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən siyasətin əhəmiyyətini mütləq şəkildə vurğulamalıyıq. Tam səmimi olaraq, qeyd edə bilərik ki, Azərbaycanda uğurlu gender siyasətinin əsası Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuşdur. Heydər Əliyev, hakimiyyətdə olduğu bütün dövrlərdə, qadın şəxsiyyətinin önəmli yüksək qiymətləndirilmişdir. Yüzlərlə qadınlarımız, Onun yaratdığı əlverişli şərait nəticəsində fərdi bacarıqlarını nümayiş etdirmiş, müxtəlif idarəetmə orqanlarında rəhbər vəzifələrdə çalışmışdır. Hələ Heydər Əliyevin Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi işlədiyi 1970-1980-ci illərdə ölkənin sosial-mədəni həyatında qadınların rolu xeyli artmışdır. Bu sahədə işləyən qadınların ümumi sayında müəllimlər 47 %, həkimlər 60 %, tələbələr 43 %, elmi işçilər 37 % təşkil edirdi. Bu dövr yetişən ziyalılar içərisində Azərbaycan qadınlarının xüsusi çəkisi olmuşdur. Azərbaycan elminin şöhrətini ucaldan və onu dünyaya tanıdan bu ziyalı qadınlara İttifaq miqyaslı fəxri adların verilməsi Heydər Əliyevin onlar qarşısında əvəzsiz xidmətlərindən biri idi.

Ümummilli Lider Heydər Əliyev cəmiyyətdə qadının rolunun yüksəldilməsi məsələsini, həmişə diqqət mərkəzində saxlamaqla, qadınların dövlət strukturlarında, parlamentdə, siyasi və ictimai təşkilatlarda geniş təmsil

olunmasına çalışmışdır".

S.Qafarovanın fikrincə, "Ulu Öndərin 6 mart 2000-ci il tarixində "Azərbaycan Respublikasında Dövlət-Qadın Siyasətinin həyata keçirilməsi haqqında" verilən 289 sayılı Fərmanı respublika qadınlarına 8 Mart bayramı qabağı önəmli hədiyyə oldu.

2000-ci ilin ilk aylarında Azərbaycan Respublikasının Qadın Problemləri üzrə Milli Fəaliyyət Planı hazırlanmışdır. Bu plan 1995-ci ildə Azərbaycanın qoşulduğu "Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğv edilməsi haqqında" Konvensiya və Pekin Fəaliyyət Platformasında qəbul edilmiş strategiyalar əsasında respublikadakı mövcud vəziyyəti və prioritetləri nəzərə almaqla tərtib edilmişdir. Plan problemlərin beynəlxalq standartlara uyğun şəkildə həllinə yönəldilmiş nazirlik, komitə, qeyri-dövlət və beynəlxalq təşkilatların iştirakı ilə hazırlanmış və bütün problemlə sahələrdə gender bərabərliyinə yönəldilmiş dövlət sənədidir. "Azərbaycan Respublikasının Qadın Problemləri üzrə Milli Fəaliyyət Planı" adlanan bu sənədi Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti 6 mart 2000-ci il tarixli, 33 sayılı qərarı ilə təsdiq etmişdir.

Azərbaycan qadınlarının fəallığının artması istiqamətində önəmli hadisə olan Azərbaycan Respublikası Qadınlarının II qurultayı Prezident Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə 27 sentyabr 2003-cü il tarixində keçirilmişdir. Qurultaya 2070 nəfər nümayəndə seçilmişdir. Qurultayda başqa məsələlərlə yanaşı, koordinatorların fəaliyyəti qiymətləndirilmiş, əldə edilmiş nailiyyətlərlə yanaşı, çatışmazlıqlar da müəyyən edilmiş və gələcək inkişaf perspektivlərinin ilkin konturları dəqiqləşdirilmişdir.

Əsas Ulu Öndər tərəfindən qoyulan Azərbaycanın gender siyasəti Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilməkdədir. Dövlət başçısı gender məsələlərinə xüsusi həssaslıqla yanaşır, bu sahədə müvafiq bütün addımların atılmasına şəxsən nəzarət edir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev 2010-cu ilin may ayında Bakıda keçirilən Avropa Şurasına üzv dövlətlərin gender bərabərliyinə həsr olunmuş VII konfransın iştirakçılarna təbrik məktubunda müstəqil Azərbaycan Respublikasında gender məsələlərinə münasibəti bu cür ifadə etmişdir: "Gender bərabərliyi müasir dövrdə demokratik cəmiyyətin inkişafının və insan hüquqlarının qorunmasının əsas prioritetlərindən birini təşkil edir. Müstəqil Azərbaycan Respublikasında milli qanunvericilik qadınların hüquq bərabərliyini təmin edərək, hər cür ayrı-seçkiliyin qarşısını almağa xidmət göstərir, gender məsələləri ilə bağlı dövlət siyasəti isə qadınların bərabər imkanlarının gerçəkləşdirilməsinə yönəlmişdir. Azərbaycan təhsili və səhiyyəsində aparıcı mövqelər tutan qadınlarımız ölkəmizin siyasi, sosial və ictimai həyatının bütün sahələrində fəal iştirak etməklə, real gender bərabərliyinə nail olunması üçün öz qüvvələrini əsirgəməyiblər."

Gülçöhrə Məmmədova yazır: "Son illərdə Azərbaycanda çox dəyişikliklər, gözəçarpan yüksəliş baş vermişdir. Aparılan kompleks islahatlar, bölgələrin inkişafı, neft strategiyasının real nəticələri xalqın gündəlik həyatında özünü göstərir. Prezident İlham Əliyev milli-mənəvi dəyərlərin qorunub saxlanması əvəzsiz rol malik ailə institutunun xüsusi dövlət

himayəsində olmasına böyük diqqət yetirir. Ölkədə ailənin inkişafı, cəmiyyətdə qadının yerinin möhkəmləndirilməsi, uşaq hüquqlarının təmin edilməsi məqsədilə həyata keçirilən ardıcıl tədbirlər bu sahəyə dövlət dəstəyini təmin edir.

2006-cı il fevralın 6-da yaradılmış Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi hər üç istiqamətdə qarşıda duran vəzifələrin kompleks şəkildə həlli sahəsində ardıcıl fəaliyyət göstərir.

Müasir dövrdə dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən birini gender bərabərliyi probleminin həlli təşkil edir. 2006-cı ildə qəbul edilmiş "Gender (kişi və qadınların) bərabərliyinin təminatları haqqında Qanun" kişi və qadınların dövlətin idarə olunmasında və qərar qəbul edilməsində bərabər təmsilçiliyinə, ayrı-seçkiliyin bütün formalarının aradan qaldırılmasına təminat verir.

Hazırda respublikamızda elm, təhsil, səhiyyə, incəsənət sahələrində çalışan 3 akademik, 12 müxbir üzv, yüzlərlə professor, elmlər doktoru, elmlər namizədi və dosent Azərbaycan qadınlarının yüksək intellektual potensialını nümayiş etdirir. Qadınlarımız ali məktəblərə, yaradıcı təşkilatlara, teatrlara, musiqi və incəsənət müəssisələrinə səy və bacarıqla rəhbərlik edir, ölkənin inkişafında mühüm rol oynayırlar.

Milli Məclisdə 20 qadın deputatın təmsil olunması, icra strukturlarında fəaliyyət göstərən qadınların sayının artması bu istiqamətdə mühüm addımların atılması deməkdir. Hazırda ölkədə 90-a yaxın qeyri-hökumət qadın təşkilatı fəaliyyət göstərir.

Müstəqil Azərbaycanımızın bugünkü ictimai həyatında Birinci Xanım Mehriban Əliyevanın öz xüsusi və əvəzolunmaz yeri var. Heydər Əliyev Fondunun Prezidenti, YUNESKO-nun və İSESKO-nun xoşməramlı səfiri, millət vəkili Mehriban xanım Əliyevanın qadınların problemlərinə, onların ictimai həyatda aktiv rolunun təmin edilməsinə böyük qayğı ilə yanaşması, xüsusən, əhəmiyyətlidir. Mehriban Əliyeva çoxşaxəli fəaliyyəti, intellekti və mədəniyyətilə bu gün bütün dünyada Azərbaycanın müsbət, cəlbədicə imicinin yaradılmasına və Azərbaycan qadını barədə ən yüksək fikirlərin formalaşmasına xidmət edir.

Respublikamızda aparılan dövlət-qadın siyasəti ölkəmizdə qadınların daha mühüm yer tutmasına, cəmiyyətdə və siyasətdə daha fəal olmasına və rəhbər strukturlarda daha geniş təmsil olunmasına şərait yaradır."

S.Qafarova yazır ki, Azərbaycan Respublikasının bütün Qanunları (Cinayət Məcəlləsi, Mülki Məcəlləsi, Əmək Məcəlləsi, Ailə Məcəlləsi və s.) və normativ-hüquqi aktlarına qadınların bərabər hüquqlarının təsbit edilməsi diqqət mərkəzində saxlanılır ki, bunlar, bütövlükdə, konstitusiyaya əsasən işlənilib hazırlanmışdır. Bu qanunlarda qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyə yol verən müddəalar yoxdur və qanun çərçivəsində insanlar cinsi mənsubiyyətə görə məhdudlaşdırılmır. Qanunvericilik insan hüquqları və mənafələrini, cinsi mənsubiyyətdən asılı olmayaraq, qoruyur və əsas beynəlxalq humanitar aktların tələblərinə cavab verir.

Xüsusi olaraq, vurğulamaq yerinə düşər ki, problemlərin həllində beynəlxalq əməkdaşlıq həmişə mühüm rol oynamışdır. O cümlədən, ölkəmiz-

**Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına
Dövlət Dəstəyi Fondu**

KİVDF

www.kivdf.gov.az

Bu yazı Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyi ilə "İnsan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, vətəndaşların hüquqi, siyasi mədəniyyət səviyyəsinin yüksəldilməsi, sosial və siyasi fəallığının artırılması" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

də düzgün gender siyasətinin reallaşdırılması üçün beynəlxalq təcrübədən yararlanmaq və bu sahədə geniş əməkdaşlığa imza atmaq bu gün sadələşdirmiş uğurların əldə olunmasında müstəsna rol oynamışdır. Azərbaycan hökuməti genderin təşviqi sahəsində BMT, ATƏT/DTİHB (Demokratik Təsisatlar və İnsan Haqları Bürosu), AŞ kimi beynəlxalq təşkilatlarla sıx əməkdaşlıq edir.

Hazırda Bakıda və Azərbaycanın digər bölgələrində qadınların siyasətə cəlb olunması və qərar qəbul etmə proseslərində iştirakı sahəsində müxtəlif layihələr həyata keçirilir. (Gender bərabərliyinin təşviqi sahəsində ölkəmizin yaxından əməkdaşlıq etdiyi beynəlxalq təşkilatlardan biri də BMT-nin Qadınlar üçün İnkişaf Fondudur (UNIFEM). Ölkəmizin UNIFEM-lə əməkdaşlığı "Qadınlar Cənubi Qafqazda münasibliklərin qarşısını alması və sülh yaradılması uğrunda" adlı regional layihə çərçivəsində həyata keçirilmişdir. Layihə, əsasən, hökumətlər, qadın koalisiya və şəbəkələri ilə tərəfdaşlıq şəraitində həyata keçirilmiş, gender bərabərliyi və qadınların səlahiyyətlərinin genişləndirilməsi məqsədi daşımışdır. Eyni zamanda, Azərbaycan hökuməti beynəlxalq səviyyədə də qadın hüquqlarının təşviqində fəal iştirak edir. Bunun göstəricisi olaraq, 2008-ci il iyunun 10-11-də Azərbaycanın Birinci Xanımı, Heydər Əliyev Fondunun Prezidenti, UNESCO-nun və İSESKO-nun Xoşməramlı Səfiri, millət vəkilisi Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü ilə Bakıda "Mədəniyyətlərarası dialoqda qadınların rolunun genişləndirilməsi" adlı beynəlxalq forum keçirilmişdir. 2010-cu il 24-25 may tarixin-

də Bakıda Avropa Şurasına üzv olan ölkələrin gender məsələlərinə məsul nazirlərinin "Gender bərabərliyinin de-yure və de-fakto təmin edilməsi" mövzusunda həsr edilmiş VII konfransı keçirilmişdir ki, həmin konfransda Avropa Şurasının üzv dövlətlərinə tövsiyələr və fəaliyyətlər üzrə Tədbirlər Planı qəbul edilmişdir. Həmçinin, Azərbaycan dövləti Avropa Şurası ilə də mütərəqqi əməkdaşlıq qurmuş, parlamentarilərimiz qurumun kişi və qadınlar üçün bərabər imkanlar komitəsinin iclaslarında fəal iştirakları ilə, müsbət mənada, seçilmişdir. Bildirmək yerinə düşər ki, komitenin növbəti iclasının, məhz Azərbaycan paytaxtı Bakı şəhərində keçirilməsi gündəmədir.

Bu gün Azərbaycan qadını ictimai həyatın hər bir sahəsində fəallıq göstərir. Statistik rəqəmlər də bu fikri özündə ehtiva edir. Belə ki, Azərbaycanda qadınların üstünlük təşkil etdiyi sahələr içərisində səhiyyə (78,6 faiz), təhsil (71 faiz) və mədəniyyət (75 faiz) ən ön sıralardadır. Həmçinin, səhiyyə sistemində rəhbər vəzifədə çalışanların 37 faizini, təhsil sahəsində 44 faizini, mədəniyyət və turizm qurumlarında 23 faizini qadınlar təşkil edir. Hazırda ölkəmizdə AMEA-nın 3 həqiqi üzvü və 12 müxbir üzvü qadındır. Bu məqamlar Azərbaycan hökumətinin imkanlarının genişləndirilməsi, qadınların cəmiyyətdə fəallığının artırılması və ümumiyyətlə, onların vəziyyətinin yaxşılaşdırılması məsələlərinə göstərilən yüksək qayğının əyani təzahürüdür.

VAHİD ÖMƏROV,
fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru